

2026-02-11

Kommentar till Emil Nilsson om den svenska rättsbildningen efter C-Voore Mets (C-784/23, 1/8-25)

4 § i artskyddsförordningen (2007:845) innehåller vårt genomförande av artikel 5 i fågeldirektivet (2009:147), nämligen:

Fridlysning av fåglar

4 § Det är förbjudet att

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att
  - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
  - b) återupprätta populationen till den nivån.

*****

4 a § genomför artikel 12 i art- och habitatdirektivet (92/43):

Fridlysning av andra djur än fåglar

4 a § Det är förbjudet att, i fråga om sådana vilt levande djurarter som har markerats med N eller n i bilaga 1,

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Undantag från fridlysning

14 § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 4-5 och 7 §§ som avser länet eller en del av länet.

En dispens får ges endast om

1. det inte finns någon annan lämplig lösning,
2. dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, och
3. dispensen behövs
  - a) för att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana djur eller växter,
  - b) för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan

egendom,

- c) av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse,
- d) för forsknings- eller utbildningsändamål,
- e) för återinplantering eller återinförsel av arten,
- f) för den uppfödning av en djurart eller den artificiella förökning av en växtart som krävs för återinplantering eller återinförsel enligt e, eller
- g) för att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i liten omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar i en liten mängd. Förordning (2022:928).

*****

I målet C-473/19 och C-474/19 *Skydda skogen* (2022) gjorde EU-domstolen klargjorde EU-domstolen att:

- Förbuden i artikel 5 FD gäller alla fåglar, oavsett om de är upptagna på bilaga 1 eller skyddsstatus...
- Förbuden i artikel 12.1 a)-c) i Art- och habitatdirektivet förutsätter inte att artens bevarandestatus påverkas eller att arten uppnått gynnsam bevarandestatus...
- Om kontinuerlig ekologisk funktion går förlorat i ett område så förutsätter förbudet i artikel 12.1 d) Art- och habitatdirektivet inte att åtgärden också medför att bevarandestatusen för arten påverkas...

Om detta kan du läsa i [Koll på arterna i skogen? Om Skogsstyrelsens granskningsystem för skogsbruksåtgärder](#). InfoTorg Juridik-Rättsbanken, 2025-04-10

I målet C-784/23 *Voore Mets* (2025) gjorde EU-domstolen klart att:

- Skyddet i fågeldirektivet gäller alla fåglar på den europeiska kontinenten
- Att med ”avsiktligt” menas även ”indirekta effekter”, dvs att man gör något som inte syftar till dödande/störande, men att man inser – eller borde ha insett – kunde medföra en sådan effekt. Det är linje med hur domstolen tidigare tolkat motsvarande bestämmelse i art- och habitatdirektivet.
- Förbudet mot att döda/förstöra i artikel 5 a-b (o motsv i 4 § AF 1-2) i fågeldirektivet gäller rakt av, inte bara då åtgärden har effekt på populationen. Påverkan på populationen får istället göras vid en ansökan om dispens (vilket sällan blir fallet för skogsbruksåtgärder, då dispensgrunderna inte riktigt fungerar för de areella näringarna).
- Däremot kan populationspåverkan bedömas när det gäller förbudet i d)-punkten i artikel 5 i direktivet (motsv 4 § 4p AF), alltså förbudet mot att störa.

Om detta kan du läsa i Artikel 2025 [Tio fåglar i skogen](#). *Analys av EU-domstolens avgörande i C-784/23 Voore Mets (2025)*. Nättdningen JPMiljönet 2025-12-12

Summan är den kardemumman är alltså att förbudet mot döda/förstöra är mycket strängt, men vad det blir av det får vi se i rättspraxis. Efter *Voore Mets* har Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) meddelat ett antal fågeldomar och av dessa kan man utläsa att när man bedömer störningsrekvisitet i 4§ 4p AF så spelar kontinuerlig ekologisk funktion (KEF) en avgörande

roll. Om det inte är klart att KEF kan bibehållas i området så anses det inte möjligt att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå. När det sedan gäller förbudet mot att döda fåglar/skada bon så är det inte så många domar som kommit fram till den bedömningen, Men tydligt är att MÖD anser det nödvändigt med avverkningsförbud under fåglarnas häcknings- och uppfödningstid, vilket är en nyhet.

*****

MÖD 2025-11-04; M 4863-25 Dispens från AF

Saken: Dispens från Artskyddsförordningen (AF) för fåglar vid anläggandet av väg 940, delen Rösan-Forsbäck i Kungsbacka

JP: MÖD har bedömt att anläggandet av en väg i detta fall inte riskerar att försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus avseende mindre hackspett i dess naturliga utbredningsområdet. Länsstyrelsens beslut att ge artskyddsdispens har därför fastställts. Sökanden är genom länsstyrelsen bundet av sina åtaganden i dispensansökan vilket innebär att trädfällning inte får ske under häckningsperioden.

- Onsalavägen igen. MÖD observerar att nu är fågelskyddet i AF ändrat jfr med när målet bedömdes förra gången, menar att den förra lydelsen inte medgav utrymme för att bedöma påverkan på populationsstatusen (ref MÖD 2021-09-21; M 13672-19). Man menar vidare att 4 § p1 o 3c redan är avgjorda genom tidigare dom, men återstår att pröva p2 om förbud mot att förstöra eller skada bon o ägg (ref HD 2025-04-10; T 4497-23 om servitut). I den svenska versionen står det GYBS som förutsättning för undantag, men EU-domstolen har klarlagt att det räcker med "tillfredsställande populationsnivå" o att det är möjligt att ge dispens, men bara i särskilda fall o med tillämpning av försiktighetsprincipen. Dessutom ska de båda direktiven tolkas i harmoni o uttrycken betyda samma sak (C-217/29 Com v Finland, p 68 o 84). Enligt 4 § AF är en störning förbjuden om "den inte saknar betydelse", av praxis följeratt "tillfredsställande" betyder att fågelarten långsiktigt kan finnas kvar i sitt naturliga utbredningsområde. Bedömningen ska göras lokalt, regionalt i förhållande till nationell nivå. Med anledning av att EU-domstolen sagt att undantag endast får göras om det säkerställs att arten bibehålls vid en tillfredsställande nivå bör "tillfredsställande nivå" i 4 § 1 st 4 p ge ledning för uttrycket GYBS i undantagsregeln i 14 § 2 st p2 AF.

Bevarandestatusen för mindre hackspett på nationell nivå är inte gynnsam, alltså bara ett utrymme för att ge dispens om särskilda skäl föreligger. Trafikverkets utredning o Lst bedömning är tillräckliga o kan läggas till grund för bedömningen. Det finns 2-4 revisri inventeringsområdet, varav 1-2 kan försvinna (!), alltså bör med tillämpning av försiktighetsprincipen 2 revir antas försvinna. På Onsalahalvön finns 15-20 par, 150 i Halland o 400 på Västkusten. Att två revir försvinner kan ha viss lokal påverkan, men tsckfr MMD anser MÖD att det lokalt på Onsalahalvön finns tillräckligt med lämpliga livsmiljöer för mindre hackspett för att KEF ska upprätthållas i området. Påverkan på regional nivå är svår att särskilja från naturliga fluktuationer. MÖD delar mot den bakgrunden Lst bedömning att dispens kan meddelas. Trafikverket har åtagit sig att inte vidta åtgärder under känsliga

perioder, ingen trädfällning under häckningsperiod. Trafikverket är bundet av sitt åtagande o det behövs därför inget uttryckligt villkor om detta.

(JM tycker att MÖD trasslar till det map vilket kriterium som ska användas, GYBS eller ”tillfredsställande populationsnivå”. Vårt svenska undantag säger GYBS vilket nog är strängare än ”tillfredsställande populationsnivå”, men MÖD argumenterar som att båda uttrycken är lika, iaf när det gäller fåglar. Det innebär enligt Joen att GYBS i 14 § AF är en sak för fåglar o en annan för fladdermöss.)

MÖD 2025-12-22; M 1896-24, M 12216-23, M 5283-23, M 5743-23 Fyra överklagade A-ärenden

Saken: Avverkningsanmälningar i Vilhelmina

JP: MÖD har bedömt att utredningen i målet avseende (tretåig hackspett, talltita och lavskrika) inte har varit tillräcklig för att bedöma om avverkningen skulle strida mot förbuden att (förstöra eller skada vilda fåglars bon och ägg eller) avsiktligt störa fågeln i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen

M 1896-24: Tretåig hackspett, A-beslut, SKS vidhåller att avverkningarna inte får någon påverkan på populationen som är livskraftig kring fjällnäragränsen till i AC län, BirdLife av motsatt uppfattning.

MÖD: För att kunna bedöma måste man veta förekomst, påverkan och skyddåtgärder = dvs ha underlag. Arten har inte tillfredsställande bevarandestatus, frågan är om avverkningen saknar betydelse. Cit s. 15:

För att kunna bedöma den aktuella avverkningens betydelse för den tretåiga hackspettens samlade livsmiljö, och därmed möjligheten att arten återupprättas till en tillfredsställande nivå, krävs att det finns tillräcklig utredning om avverkningsområdenas betydelse för arten. Därutöver behövs tillräcklig utredning av de faktiska förutsättningarna för att tillgodose artens behov av livsmiljö i anslutning till det område där avverkningsområdena är belägna. För att de aktuella avverkningarna ska sakna betydelse för möjligheten att återupprätta populationen till en tillfredsställande nivå krävs att de kvarvarande livsmiljöerna är tillräckligt stora och belägna på ett sådant sätt i förhållande till avverkningsområdena att de, trots avverkningarna, möjliggör den kontinuerliga ekologiska funktionen för den tretåiga hackspetten. Utredningen behöver utgå från förutsättningarna i direkt anslutning till de avverkningsanmälda områdena och beakta kumulativa effekter av såväl fragmentering av livsmiljöer genom andra avverkningar som formellt skyddad och frivilligt avsatt skog i anslutning till detta område.

SKS inte krävt ytterligare utredning, ingen närmare kunskap om betydelsen, utredningen saknar geografisk avgränsning. MÖD tar inte ställning i språkdiskussionen eftersom man konstaterar att utredning saknas o någon bedömning om skadan på fåglars bon o ägg (4 § 2p AF), åter till SKS + förbud.

Skiljaktig CA ang skälen: Tretån är inte på tillfredsställande nivå FD o AHDs mening. Utredningen är inte tillräcklig för att bedöma att områdets KEF för arten o därmed

möjligheten att upprätthålla osv populationsstatusen. Markägaren heller inte angett när avverkningen ska ske, vilket gör att det inte går att bedöma om den kommer att skada fåglar/förstöra bon (jag ser inte riktigt i vad hon är skiljaktig...)

M 12216-23: Tretå, talltita o lavskrika + olika växter.

MÖD: Ang knärot, spindelblomster o dofticka, se MÖD 2016:1 ang arternas bevarandestatus i området. Verksamhetsutövaren har ansvaret för den platsspecifika informationen, SKS för den övergripande. VU har åtagit sig alltfler skyddsåtgärder under målets gång, bla att inte avverka under häcknings- o uppfödningstid + hänsyn till växterna, se även M 3276-20 o M 293-22. MÖD pekar på att man tidigare uttalat att avgörande för en att en fågelart ska kunna bibehålla eller återupprätta sin tillfredsställande bevarandestatus är att den långsiktigt kan finnas kvar i sitt naturliga utbredningsområde, ref MÖD 2024:24 (även M 11988-22 o M 4863-25). Här saknas tillräcklig utredning för att kunna bedöma, gäller även talltitan o lavskrikan. Åter + förbud.

Skiljaktig CA: Bedömningen utgår från samtliga språkversioner, ändringen spelar ingen nämnvärd roll. Hen bedömer att trots avsaknad av inventeringar osv går det att dra slutsatsen utifrån utredningen att områdets KEF kan bibehållas o att avverkningen kan som mest ha marginell påverkan på den lokala populationen, alls inte på den regionala. Avverkningen är alltså inte förbjuden, bedömningen gäller även för talltita o lavskrika.

M 5283-23: Tretåig hackspett, SKS o Lst/AC bedömer att avverkningen med skyddsåtgärder inte hindrar att populationen bibehålls eller återupprättas på lokal o regional nivå.

MÖD: Ingen inventering, inga anteckningar från fältbesök. Bedömningen ska avse om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta BS på en tillfredsställande nivå... långsiktigt kvar i sitt naturliga utbredningsområde. Statistiskt säkerställd minskning, för att bedöma ”saknar betydelse” krävs utredning om faktiska förutsättningar (s19):

För att kunna bedöma den aktuella avverkningens betydelse för den tretåiga hackspettens samlade livsmiljö, och därmed möjligheten att arten återupprättas till en tillfredsställande nivå, krävs att det finns tillräcklig utredning om avverkningsområdets betydelse för arten. Därutöver behövs tillräcklig utredning av de faktiska förutsättningarna för att tillgodose artens behov av livsmiljö i anslutning till det område där avverkningsområdet är beläget. För att den aktuella avverkningen ska sakna betydelse för möjligheten att återupprätta populationen till en tillfredsställande nivå krävs att de kvarvarande livsmiljöerna är tillräckligt stora och belägna på ett sådant sätt i förhållande till avverkningsområdet att de, trots avverkningen, möjliggör den kontinuerliga ekologiska funktionen för den tretåiga hackspetten. Utredningen behöver utgå från förutsättningarna i direkt anslutning till det avverkningsanmälda området och beakta kumulativa effekter av såväl fragmentering av livsmiljöer genom andra avverkningar som skyddad och frivilligt avsatt skog i anslutning till detta område.

Här saknas tillräcklig geografisk koppling till avverkningstrakten för att kunna bedöma påverkan på tretån. Åter till SKS + förbud.

Skiljaktig CA: Som ovan, dvs att avverkningen enbart marginell betydelse, dock fortfarande viktigt att bedömningen görs för varje anmälan, språkändringen spelar ingen roll.

M 5743-23: Tretåig hackspett, yttrande från SKS.

MÖD: Utredningen inte tillräcklig för att kunna bedöma påverkan, s:a (s16):

Mark- och miljööverdomstolen gör sammantaget bedömningen att den planerade avverkningen kan komma att utgöra en åtgärd som strider mot förbuden i artskyddsförordningen. Den tretåiga hackspetten kan inte anses finnas på en tillfredsställande nivå i det avseende som avses i fågeldirektivet och artskyddsförordningen. Det saknas tillräcklig utredning om avverkningsområdets betydelse för arten och om möjliga livsmiljöer i anslutning till det planerade avverkningsområdet för att en bedömning av risken för störning och möjligheten att återupprätta populationen enligt 4 § första stycket 4 b artskyddsförordningen ska kunna göras. Bristen på utredning innebär att det inte heller är möjligt att bedöma huruvida avverkningen riskerar att förstöra eller skada fåglars bon eller ägg (4 § första stycket 2 artskyddsförordningen). Överklagandet ska därför avslås och mark- och miljödomstolens dom står därmed fast. Det av mark- och miljödomstolen meddelade förbudet mot de anmälda avverkningsåtgärderna gäller sålunda till dess Skogsstyrelsen på nytt avgjort ärendet.

Skiljaktig CA: Som ovan ang störningen, men då åtaganden saknas ang när avverkningen ska ske går det inte bedöma skada fåglar eller förstöra bon...

MÖD 2025-12-23; ÖM 16790-25 Överklagbarhet av 0-beslut vid tillsynsanmälan

Saken: Interimistiskt förbud efter tillsynsanmälan avseende skogsbruksåtgärder på fastigheten Turingen i Ånge kommun; nu fråga om överklagbarhet:

JP: MÖD har undanröjt MMD:s interimistiska förbud efter tillsynsanmälan avseende skogsbruksåtgärder och avvisat överklagandet dit.

- Jordens vänner anmälde gallring o röjning o begärde tillsynsåtgärd, överklagade sedan med framgång till MMD när SKS inte hörde av sig. MÖD pekar på att SKS inte upprättat någon beslutshandling o anført att ärendet pågår. Enligt MÖD finns heller ingen tidsfrist då anmälan inte gjorts msa 12:6 MB (!). SKS har alltså inte fattat något överklagbart beslut o överklagandet borde därför ha avvisats (jfr dock ÖM 16620-24 där det framgår att föreningen ska underrättas vid beslut).

MÖD 2025-12-23; M 4142-25 Dispens från artskyddet vid exploatering i Lund

Saken: Dispens från bestämmelser om biotopskydd och artskydd för åtgärder i samband med utbyggnad av Brunnshög på fastigheten Östra Torn i Lunds kommun

JP: Ansökan om dispens från bestämmelserna om artskydd och biotopskydd. MÖD har funnit att byggnationen av 140 bostäder inte kan anses utgöra ett allt överskuggande allmänintresse enligt 14 § andra stycket 3 c artskyddsförordningen. Det har därmed saknats förutsättningar att ge artskyddsdispens. MÖD har även funnit att det saknats särskilda skäl att ge biotopskyddsdispens.

- Exploatering av bostäder o fortplantningsområde för större vattensalamander. Förbudet i 4a§ p2 o 4 gäller, ref Gåsgruvan i Filipstad (MÖD 2025-01-07; M 7868-23, även MÖD 2015:3 Örndalen). Dispensprövningen är restriktiv, viktigt att den sker tidigt. Exploetaringen utgör inte ett tvingande skäl av allt överskuggande allmänintresse, det finns också alternativ till att ta bort mägerlgraven o stenröset, avslag.

MÖD 2026-01-14; M 5996-24, M 9328-24 Två överklagade A-ärenden

Saken: Avverkningsanmälningar i Piteå

JP: MÖD har funnit att underlaget i målet inte är tillräckligt för att kunna ta ställning till vilka arter som påverkas av anmäld avverkning och därför återförvisat målet till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling.

M 5996-23: 0-beslut, järpe o talltita. Lst/BD bekräftar att SKS automatgranskning bara fångar en bråkdel då häckningskriterierna är väldigt höga.

MÖD: s9f:

Verksamhetsutövaren avseende en avverkning måste således kunna redogöra för miljökonsekvenserna av sitt handlande vilket innefattar hur åtgärden påverkar skyddade arter. Med utgångspunkt i den kunskapen ska verksamhetsutövaren söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan. Myndigheten ska vid behov hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 augusti 2023 i mål nr M 9596-22.) Vid prövningen av om förbuden i 4 § artskyddsförordningen aktualiseras behöver det göras en bedömning av skyddade arters förekomst i området, om dessa arter påverkas av avverkningen och vilka skyddsåtgärder som kan föreskrivas för att skada inte ska uppstå. För att göra den bedömningen krävs ett tillräckligt underlag avseende påverkan på arter. (Se t.ex. MÖD 2013:13 och Mark- och miljööverdomstolens domar den 12 juli 2021 i mål nr M 3276-20 och den 8 juni 2023 i mål nr M 293-22.)

Vu måste veta vilka arter som finns för att rätt fylla i A-blanketten, det är en förutsättning för att SKS ska kunna bedöma. Här har SKS inte upprättat något motiverat beslut eller beslutshandling i ärendet. Att SKS inte ingriper eller fattar beslut är överklagbart, se MÖD 2021:11. Myndighetens inställning får då anses framgå av tjänsteanteckningarna med oklar rättslig status, här är det oklart vad SKS grundat sin bedömning på, går inte att ta ställning till. Åter + förbud.

M 9328-24: Spillkråka, järpe, slaguggla o talltita.

MÖD: Myndigheten ska hjälpa med att för vu precisera vilken utredning som behövs, ref M 9596-22, Lst/AC säger sig inte kunna bedöma påverkan på talltita o järpe. SKS har inte fattat beslut, alltså kan MÖD inte bedöma påverkan osv, inget beslut försvårar domstolens prövning. Åter + förbud.

MÖD 2026-01-16; M 4039-24 Överklagat A-ärende

Saken: Förbud mot avverkning på fastigheten Ön i Ånge

JP: MÖD har utökat det område som inte får avverkas med hänsyn till knärot och förbjudit avverkning under viss period med hänsyn till talltita och spillkråka, men avslagit överklagandet i övrigt.

- SCA o anpassad avverkning i 7 ha av skyddsvärt område mht talltita o spillkråka. Ökad skyddszon av hänsyn till knärot, zonen ger även skydd åt fåglarna, förbud mot avverkning under häckningsperiod, dvs 1/3-20/7.

Ref 2:1 o 2:2 MB om kunskapskravet, cit s7:

Verksamhetsutövaren måste således kunna redogöra för miljökonsekvenserna av sitt handlande, vilket innefattar hur åtgärden påverkar skyddade arter. Verksamhetsutövaren ska söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan. Myndigheten ska vid behov hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 augusti 2023 i mål nr M 9596-22.)

I det här fallet fanns tydliga indikationer på höga naturvärden, trots det har SCA inte inventerat, ref MÖD 2023-08-18; M 9596-22 *Getingstabodum*). Bedömningen hos SCA o Skogsstyrelsen var översiktlig o avsåg främst förekomsten av knärot, Skogsstyrelsen har brustit i utredningsskyldighet. Målet ska egentligen återförvisas, men utredningen har kompletterats under gången. I området förekommer talltita, spillkråka o tjäder. Både talltitan o spillkråkan är rödlistade, spillkråkan även i bilaga 1 till fågeldirektivet, i avsaknad av utredning kan man inte bortse från att spillkråkan kan häcka i området. De åtaganden som SCA stämmer relativt väl med den hänsyn som rekommenderas för arterna, detta plus förbudsområdet räcker (plus avverkningsförbudet under häckningsperioden).